

Sygn. akt III AUa 349/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Elżbieta Czaja (spr.)
Sędziowie:	SA Barbara Hejwowska SA Marcjanna Górską
Protokolant: sekr. sądowy Bożena Karczmarz	

po rozpoznaniu w dniu 22 maja 2013 r. w Lublinie

sprawy T. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Zamościu z dnia 26 kwietnia 2012 roku w sprawie
IV U 1456/11

o wypłatę emerytury

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału
w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu

z dnia 25 lutego 2013 r. sygn. akt IV U 1761/12

**I. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie II w części dotyczącej odsetek
i przekazuje wniosek T. B. o wypłatę odsetek Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
do rozpoznania;**

II. oddala apelację w pozostałym zakresie.

Sygn. akt **III AUa 349/13**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 11 października 2011 r., od dnia 1 października 2011 r. wstrzymał wnioskodawcy T. B. wypłatę emerytury, ponieważ - jak przyjął, wnioskodawca kontynuuje zatrudnienie.

Wnioskodawca w odwołaniu od powyższej decyzji, kwestionując jej rozstrzygnięcie, wniósł o jej uchylenie.

Sąd Okręgowy w Zamościu wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2012 r., oddalił odwołanie wnioskodawcy. Wyrok uprawomocnił się w dniu 17 maja 2012 r. (akta IV U 1456/11).

W dniu 14 grudnia 2012 r. wnioskodawca złożył skargę o wznowienie postępowania. Powołując wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., wniósł o zmianę wyroku Sądu Okręgowego, uchylenie decyzji organu rentowego i wypłatę zaległych świadczeń emerytalnych wraz z należnymi odsetkami.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę, wniósł o jej oddalenie. Podniósł m.in., że utrata mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją, następuje dopiero z chwilą wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, a nie wcześniej.

Wyrokiem z dnia 25 lutego 2013 roku sąd Okręgowy w Zamościu wznowił postępowanie w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem tego sądu z dnia 26 kwietnia 2012 r. wydanym w sprawie sygn. akt IV U 1456/11 (pkt I) oraz zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z dnia 11 października 2011 roku i wznowił T. B. wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 r. z ustawowymi odsetkami od dnia 26 października 2011 r.

Podstawą wyroku były następujące ustalenia:

Wnioskodawca T. B., ur. (...), od dnia 1 sierpnia 1974 r., pozostaje w zatrudnieniu, w pełnym wymiarze czasu pracy.

Decyzją z dnia 31 marca 2009 r., organ rentowy - od dnia 1 marca 2009 r. przyznał mu prawo do emerytury. Do dnia 30 września 2011 r. organ rentowy kontynuował wypłatę przyznanej emerytury. Decyzją z dnia 11 października 2011 r. - od dnia 1 października 2011 r. organ rentowy wstrzymał wnioskodawcy dalszą wypłatę emerytury, wskazując na nierozwiązanie stosunku pracy.

Sąd Okręgowy uznał, że skarga wnioskodawcy o wznowienie postępowania, zasługuje na uwzględnienie.

Sąd wskazał, że od dnia 1 stycznia 2011 r. do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu ubezpieczeń Społecznych został wprowadzony, przez art. 6 pkt.2 ustawy zmieniającej, przepis art. 103a. Przepis ten stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu, bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta, w razie kontynuowania zatrudnienia, bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

W stosunku do emerytów, którzy nabyli prawo do świadczenia przed dniem 1 stycznia 2011 r. zaczął on obowiązywać od dnia 1 października 2011 r.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. sygn. akt K 2/12 orzekł, że przepis art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw – cytowanej wyżej - w związku z art. 103a ustawy o FUS w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wskazany wyrok Trybunału Konstytucyjnego został opublikowany w Dzienniku Ustaw z dnia 22 listopada 2013 r.

W ocenie Sądu Okręgowego wstrzymanie wypłaty emerytury dla wnioskodawcy nastąpiło na podstawie przepisu który w stosunku do niego utracił moc. Dlatego decyzja organu rentowego wstrzymująca wypłatę jej emerytury, jako wydana bez podstawy prawnej, nie może się ostać i z tej przyczyny podlegała zmianie.

Powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1995 r. II UZP 28/94 sąd pierwszej instancji przyjął, że błąd organu rentowego obejmuje także błąd niezawiniony przez ten organ, także wtedy gdy u podstaw tego błędu leży

błąd ustawodawcy. Wstrzymanie wypłaty emerytury dla ubezpieczonej było takim właśnie błędem i dlatego skutkuje odpowiedzialność odsetkową pozwanego organu rentowego.

Sąd wskazał także, że wprawdzie w decyzji z dnia 1 października 2011 r. organ rentowy nie zawarł rozstrzygnięcia o odsetkach ale skoro wstrzymał wypłatę świadczenia to tym samym odmówił ubezpieczonemu odsetek. Stąd Sąd Okręgowy zawarł w swoim wyroku rozstrzygnięcie o odsetkach.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając go w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w pkt. II, wywiódł Zakład Ubezpieczeń społecznych oddział w B. wnosząc o jego zmianę przez oddalenie skargi o wznowienie postępowania, ewentualnie o uchylene tego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego – przepisu art.103a ustawy o FUS w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. sygn. akt K 2/12 przez zmianę decyzji pozwanego z dnia 11 października 2011 r. i wznowienie wnioskodawczyni wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r. wraz z odsetkami.

W uzasadnieniu apelacji podnoszona jest kwestia wpływu orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego na stosunki prawne ukształtowane pod rządem niekonstytucyjnej normy prawnej. W ocenie apelującego utrata mocy obowiązującej niekonstytucyjnej normy prawnej następuje dopiero z datą wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Za takim rozwiązaniem przemawia także respekt dla pewności obrotu prawnego. Dlatego według organu rentowego nie było podstaw do wznowienia wypłaty emerytury dla wnioskodawcy od dnia 1 października 2011 r.

T. B. w złożonej odpowiedzi na apelację wnosił o jej oddalenie. Wnioskodawca podnosi, powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, że stwierdzenie niekonstytucyjności danej regulacji normatywnej następuje *ex tunc*, to jest od początku wejścia w życie tej regulacji. Dlatego należało przyjąć, że w stosunku do wnioskodawcy, niekonstytucyjność art. 28 ustawy zmieniającej w związku z art. 103a ustawy o FUS nastąpiła od wprowadzenia tego przepisu do porządku prawnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że „art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 roku, Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury, nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy poza sporem pozostawał fakt, że wnioskodawca należy do kręgu osób objętych przedmiotowym orzeczeniem albowiem prawo do emerytury nabył w dacie 1 kwietnia 2009 roku, a więc w okresie, kiedy realizacja prawa do tego świadczenia nie wymagała rozwiązania stosunku pracy.

W świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją oznacza, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma skutki retroaktywne, a przez to zachodzi

konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 r. V CO 43/08 LEX nr 564856, wyrok z dnia 21 listopada 2006 r. II PK 42/06 LEX nr 950622).

W sytuacji więc, gdy wstrzymanie wnioskodawcy wypłaty emerytury od dnia 1 października a 2011 roku nastąpiło na podstawie przepisu prawnego niezgodnego z Konstytucją - przysługuje mu prawo do tego świadczenia od daty wstrzymania jego wypłaty.

Niemal całe uzasadnienie swojej apelacji skarżący poświęcił obronie tezy, że utrata mocy obowiązującej niekonstytucyjnej normy prawnej następuje dopiero z datą wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Za takim rozwiązaniem, według niego, przemawia także respekt dla pewności obrotu prawnego. Poglądu tego nie można zaakceptować. W państwie prawa nie mogą obowiązywać niekonstytucyjne normy prawne. W sprawie niniejszej, jak wspomniano wyżej niekonstytucyjność art.28 ustawy zmieniającej w związku z art.103a ustawy o FUS została stwierdzona tylko na rzecz ściśle określonej grupy emerytów i bez żadnych innych warunków. Zatem usunięcie tego przepisu z porządku prawnego, w stosunku do osób uprawnionych, następuje od początku jego prawnego bytu.

Przyjęcie stanowiska apelującego przekreśliłoby sens instytucji wznowienia postępowania (którego celem jest przecież wydanie orzeczenia zgodnego z prawem) w sytuacji, gdy orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego zawiera wiążące stwierdzenie, iż akt normatywny pozostaje w sprzeczności z aktem prawnym wyższego rzędu.

W nowym stanie prawnym, ukształtowanym w następstwie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, rozpatrzenie sprawy jest nie tylko dopuszczalne, ale możliwość taka jest ujęta jako podmiotowe, konstytucyjne prawo jednostki. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2006 roku, I PK 116/05 (LEX nr 214272), realizację reguły określonej w art. 190 ust. 4 Konstytucji, stanowi na gruncie postępowania cywilnego przepis art. 401¹ k.p.c., nakazujący wznowienie postępowania sądowego w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową, lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

W konsekwencji, po wznowieniu postępowania na podstawie art. 401¹ k.p.c. sąd stwierdzając, iż orzeczenie zostało wydane na podstawie obowiązującego aktu prawnego, ma jednocześnie przesłankę do innego rozstrzygnięcia sprawy, uznając, że choć akt ten obowiązywał, to jednak nie powinien być zostać w sprawie zastosowany, co okazało się dopiero po wydaniu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny.

W tej sytuacji chybione są zarzuty apelacji w zakresie skargi o wznowienie wypłaty emerytury dla ubezpieczonego od dnia 1 października 2011 r. przez co apelacji w tym zakresie, należało odmówić słuszności. W tym zakresie więc apelacja podlegała oddaleniu.

Odmienne ocenić należy roszczenia ubezpieczonego o zapłatę odsetek i rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji w tym zakresie.

Przypomnieć należy, że postępowanie sądowe ma charakter kontrolny w stosunku do decyzji organu rentowego (art. 477⁹ kpc). Oznacza to, że o roszczeniu ubezpieczonej w pierwszej kolejności powinien orzekać i o nim rozstrzygać organ rentowy. Dotyczy to również odsetek. Do sprawy niniejszej zastosowanie znajdują normy postępowania odrębnego, a te nie pozwalają na orzekanie bez uprzedniej decyzją organu rentowego. Wskazują na to wyraźnie przepisy art. 2 § 3, art. 477¹⁰ § 2 i art 477¹⁴ § 3 kpc – zob. także pkt. 2 tezy do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2010 r. II UK 165/09 – LEX 583807. Dlatego wniosek T. B. należało przekazać organowi rentowemu do rozpoznania według właściwości, nie było bowiem dopuszczalne merytoryczne orzekanie o tym roszczeniu w obecnej sprawie.

W tym zatem zakresie apelacja pozwanego jest uzasadniona w tym sensie, że kwestionowała poprawność omawianego rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku mimo braku stosownej argumentacji merytorycznej.

Z tych zatem względów i z mocy art. 385 i art. 477¹⁰ § 2 k.p.c Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.